

Emma Goldman (o scurtă biografie)

Paul Avrich

De la sfârșitul secolului 19 și până la deportarea sa în Rusia, în 1919, Emma Goldman a fost cea mai celebră femeie „radicală” din America. Propagandistă și organizatoare înăscută, ea a susținut o mare varietate de cauze neortodoxe: de la egalitatea femeilor, libertatea sexuală și controlul asupra sarcinii, la activismul muncitoresc, educația libertară și libertatea artistică.

Având opinii puternice și simpatii pasionale, era un orator desăvârșit care a traversat neobosit întreaga țară, vânzând mari cantități de literatura radicală și strângând fonduri pentru mișcarea anarhistă, în cadrul căreia ocupa un loc reprezentativ. „Vorbea tot timpul cu multă convingere” remarca Rudolf Rocker, „și oamenii înțelegeau ceea ce ea vroia să spună”. „Funcția ei”, spunea scriitorul Floyd Dell, „era aceea de a scoate în evidență idealul libertății. Era specializată în a ne provoca cu propria noastră lășitate morală, în a planta în sufletul nostru semințele remușcărilor de a fi crezut atât de mult în artificiile brutale ale societății prezente.”

Expunerea atât de pasională a cauzelor radicale, făceau din Goldman ținta persecuțiilor. A trăit de pe-o zi pe alta, deși era în culmea notorietății. Apărarea lui Leon Czolgosz, asasinul președintelui McKinley, a atras asupra ei ura autorităților. Temuta susținătoare a Anarhiei, avocată a violenței, a dragostei libere și a revoluției, era numită de presă: „Emma cea Roșie”, „Regina anarhiștilor”, „cea mai periculoasă femeie din America”.

Însă Goldman nici nu se gândea să renunțe. Demonizată, închisă și supusă abuzurilor, a continuat să provoace valorile general acceptate și să disprețuiască convențiile sociale și standardele politice. Pe măsură ce reputația ei creștea, devenea o figură internațională cunoscută guvernelor și „radicalilor” din toată lumea. Cu vitalitatea ei exuberantă și impunătoare, prin curajul ei fizic și certitudinea cu care sprijinea cauzele populare, a devenit una din cele mai influente femei ale timpului. Numele ei apare pe o listă a celor mai celebre femei din lume, alături de Jane Addams, Annie Besant, Helen Keller și doamna Curie. Anarhiștii și alți dizidenți și-au botezat fiicele cu numele ei: Emma. „Viața ei”, spunea autorul novelist Theodore Dreiser, „este mai bogată decât a oricărei femei a timpului său”. Scriitorul englez Frank Harris mergea chiar mai departe: „Idealismul și curajul său, integritatea și dragostea pentru adevăr, o plasează printre lideri: eroi: ai umanității, din toate timpurile.”

Emma s-a născut în anul 1869, fiind fiica unor evrei din clasa mijlocie din Kovno, Lithuania (pe atunci parte a Imperiului Rus). În decembrie 1885 a emigrat în Statele Unite, unde s-a stabilit în Rochester — New York; a lucrat într-o fabrică de îmbrăcăminte, mergând în același timp la întâlnirile grupului socialist german. În mai 1866, a fost aruncată o bombă în timpul mitingului muncitoresc din Haymarket Square, Chicago, ucigând și rănind mai mult polițiști. Deși atentatorul nu a fost vreodată identificat, opt anarhiști au fost judecați și condamnați pentru crimă, fără a exista vreo dovadă împotriva lor. În noiembrie 1887, patru dintre acuzați au fost spânzurați, al cincilea s-a sinucis în celulă, iar ultimii trei au fost trimiși la închisoare. Procesul anarhiștilor din Chicago a fost foarte mediatizat în presă, ceva ce a condus la răspândirea unui interes imens față de personalitățile și ideile anarhiste. Injustețea procedurilor, duritatea sentințelor și demnitatea acuzaților, au aprins imaginația multor tineri idealiști, printre care și Goldman. „Procesul Haymarket”, spunea Emma, „a avut o influență decisivă asupra vieții mele. A fost moartea anarhiștilor din Chicago, cea care m-a readus la viață și m-a ajutat să devin ceea ce sunt.”

În 1889, după o căsătorie nereușită cu un coleg muncitor, Goldman se mută la New York și se dedică în totalitate activităților radicale. Aproape în același timp îl cunoaște și pe Alexander Berkman — „Sasha” — prima ei dragoste adevărată, de care a rămas apropiată pentru aproape o jumătate de secol. Prin Berkman l-a cunoscut pe Johan Most, editorul ziarului anarhist „Freiheit”, „omul cu un stilou puternic și o limbă magică”, așa cum îl descrie pe cel care avea să-i devină mentor ideologic. Berkman și Most au fost cei care au avut cea mai puternică influență asupra Emmei în primii săi ani, în cadrul mișcării anarhiste. Într-adevăr, în 1892, Goldman conspiră împreună cu Berkman și cu alți camarazi pentru asasinarea lui Henry Clay Frick, managerul anti-sindicalist de la oțelăria Carnegie din Homestead, Pennsylvania. Dar conspiratorii eșuează în intenția lor. Deși rănit de pistol și pumnal, Frick se vindecă repede, în timp ce Berkman, atentatorul său, petrece 14 ani în spatele gratiilor, experiență care l-a făcut să scrie „Memoriile din închisoare ale unui anarhist”, carte publicată la 6 ani de la eliberarea sa.

În timp ce Berkman zăcea în închisoare, Goldman devenea cea mai cunoscută figură anarhistă din America, eclipsându-l chiar pe mentorul ei — Johann Most. Și ea a încercat gustul închisorii, dar nu așa mult ca Berkman. Între 1893 și 1894 a petrecut 12 luni în insula Blockwell din New York, pentru că a spus în fața unei audiențe alcătuite din șomeri că „este dreptul lor sacru” de a-și câștiga pâinea prin forță, dacă cerințele lor pentru locuri de muncă și asistență nu sunt ascultate. Munca ei din închisoare, ca soră medicală, i-a permis să-și aranjeze un turneu oratoric în 1895, care a dus-o în Anglia (unde i-a cunoscut pe Piotr Kropotkin, Errico Malatesta și Louise Michel) și în Austria, unde a participat la cursuri de medicină la Allgemeines Krankenhaus din Viena. La întoarcerea în Statele Unite, începe să-și câștige existența ca soră medicală, dar în același timp își continuă activitatea radicală, printr-o serie de turnee oratorice prin toată țara, care îi aduc o reputație națională. În 1899, face un al doilea turneu european, reîntorcându-se în anul următor în America la munca de propagandă și cea de soră medicală.

În 1901, eforturile propagandistice ale Emmei au fost întrerupte de asasinarea președintelui McKinley de către Leon Czolgosz, un anarhist singuratic ce obișnuia să asiste la discursurile ei. Autoritățile au încercat să demonstreze complicitatea Emmei și cu toate că nu au găsit nici cel mai mic indiciu în legătură cu ea, a fost închisă pentru scurt timp. După eliberare, a adoptat pseudonimul de E. G. Smith și a stat mai retrasă pentru un timp.

Din 1906, Goldman revine în atenția publicului prin discursurile și activitatea sa în slujba anarhismului. În următorii 12 ani a dus o viguroasă campanie pentru libertatea de exprimare, pentru controlul femeii asupra sarcinii (care i-a adus 15 zile de închisoare) și pentru educația libertară, printre multe alte cauze sociale și politice. În special discursurile asupra dramaturgiei moderne, atrăgeau foarte mulți oameni, prezentând publicului american piese de Ibsen, Strindberg și Hauptmann. „Nimeni nu a făcut mai mult pentru a răspândi noile idei ale literaturii europene, care au influențat atât de mult tinerii”, spunea Van Wyck Brooks despre eforturile Emmei. Și asta nu este tot. Pe lângă pamfletele și cărțile pe care le-a scris, incluzând aici „Anarhismul și alte eseuri” din 1910 și „Semnificația socială a dramaturgiei moderne” din 1914, ea publică și un superb jurnal ce apărea o dată pe lună, intitulat „Mother Earth”. Editat de Alexander Berkman, eliberat din închisoare în 1906, ziarul devine cel mai îndrăzneț periodic din America.

În 1917, când Statele Unite intră în primul război mondial, destinul Emmei ia o întorsătură negativă. Cunoscuți critici împotriva războiului, ca și Berkman, sunt arestați și acuzați de conspirație împotriva procesului de recrutare. Judecați într-un tribunal federal, sunt rapid condamnați la 2 ani de închisoare și o amendă de 10.000 USD fiecare. Autoritățile interzic „Mother Earth” și ziarul lui Berkman — „The Blast”. În timp ce se aflau în închisoare — Goldman în Jefferson City, iar Berkman în Atlanta — încep procedurile pentru deportarea lor. În decembrie 1919, în plină „Istorie Roșie”, sunt puși la bordul unui transport militar maritim și trimiși în Rusia natală.

Ca mulți radicali din întreaga lume, Goldman și Berkman au fost la început suporterii entuziaști ai Revoluției Ruse, sprijinind nu numai înlăturarea țarului, dar și accesul către putere al bolșevicilor. În 1918, Emma spunea: „Bolșevicii au transpus în realitate multe lucruri la care mulți oameni au visat, au sperat, le-au discutat și plănuit în public sau în cerc restrâns. Ei construiesc o nouă ordine socială, care va ieși la lumină, din haosul și întunericul cu care se confruntă.”

Dar ajunși în Rusia, entuziasmul lor se pierde repede. Sunt șocați de suprimarea dizidenților, de arestarea în masă a anarhiștilor ruși, de reprimarea armatei de gherilă al lui Mahno din Ucraina și de transformarea sovietelor locale în instrumente ale dictaturii de partid, puncte de plecare ale noii birocrății. Goldman și Berkman au observat că în timp ce guvernau în numele muncitorilor, bolșevicii distrugeau de fapt inițiativa populară și individuală de care depindea succesul revoluției. Lovitura finală a venit în martie 1921, prin zdrobirea revoluției de la Kronstadt, în timpul căreia muncitorii și marinarii au cerut soviete alese liber și libertatea de exprimare pentru toate grupurile de stânga. Suprimarea Kronstadt-ului l-a făcut pe Berkman să remarce „începutul unei noi răni”.

În 1921, iluziile lor au fost năruite, iar Goldman și Berkman au părăsit Rusia. După o scurtă ședere în Stockholm, se mută în Berlin, de unde se lansează într-o serie de pamflete și articole împotriva dictaturii lui Lenin, celebre fiind „Dezamăgirea mea în Rusia” (1923) și „Mitul Bolșevic” al lui Berkman — prima

denunțare în formatul unei întregi cărți, a tiraniei bolșevice, din partea unui revoluționar de renume internațional, în 1925. Primind o viză britanică în 1924, Goldman se mută la Londra și luptă pentru a mobiliza opinia publică împotriva ascensiunii totalitarismului sovietic. În anul următor, devine rezident francez și se mută întâi la Paris și apoi în St. Tropez, unde asistată de Berkman, lucrează la marea ei operă autobiografică „Trăindu-mi viața”, publicată în 1931. Singura ei vizită în Statele Unite, după deportare, are loc în 1934, când primește permisiunea secretarului pentru probleme de muncă, Frances Perkins, și al președintelui Franklin Roosevelt, pentru un turneu oratoric de 90 de zile.

Între timp, Berkman se stabilește în Nisa, unde trăiește clipe grele, fiind constant sub amenințarea expulzării de către guvernul francez. Își câștigă cu greu existența, traducând, editând și, ocazional, scriind sub diverse pseudonime, în schimbul unor cadouri din partea vechilor prieteni și camarazi. De la începutul anilor '30, sănătatea sa se înrăutățește. În 1936, suportă două operații de prostată în urma cărora rămâne cu dureri cronice. Iar în final, la sfârșitul luni iunie, suferind și sătul să mai trăiască din generozitatea celorlalți, se împușcă în apartamentul său din Nisa. Goldman amintea că a murit cu trei săptămâni înainte de izbucnirea Revoluției Spaniole, ceea ce i-ar fi revigorat spiritul și i-ar fi dat o nouă speranță de viață.

Emma a fost devastată de moartea lui Sasha, și nu mai avea nici ea decât patru ani de trăit. A fost salvată de la disperare de chemarea din Barcelona, pentru a ajuta la lupta împotriva generalului Franco și afirmarea cauzei revoluționare. Punându-se la dispoziția camarazilor ei, Goldman face trei călătorii în Spania între 1936 și 1939, revenind de fiecare dată la Londra și Paris pentru a activa ca publicist și pentru strângerea de fonduri în contul CNT-FAI (Confederația Națională a Muncii — Federația Anarhistă Iberică).

Victoria lui Franco din 1939 a fost ca o lovitură de grație pentru Emma. În vârstă de 70 de ani se mută în Canada pentru a strânge fonduri pentru refugiați spanioli. Trăiește împreună cu prietenii ei, în Toronto, de unde se lansează într-o campanie susținută de salvare a patru anarhiști italieni, amenințați cu deportarea. A fost ultima ei bătălie împotriva Statului, dar a câștigat-o. Însă în februarie 1940 suferă un infarct, în urma căruia nu își va mai reveni niciodată. Moare trei luni mai târziu, pe 14 mai, cu șase săptămâni înaintea celei de-a 71 aniversări. Trupul său a fost adus în Chicago și înmormântat în cimitirul Waldheim, alături de martirii anarhiști din piața Haymarket, care i-au inspirat întreaga viață

Până în anul 1960, a fost aproape uitată, când amintirea ei a suferit o remarcabilă reînviere. Nu numai că au apărut tricouri, postere și cărți poștale cu chipul său, dar a și devenit personaj al nuvelei „Ragtime” al lui E. L. Doctorow și al filmului „Reds” al lui Warren Beatty, pentru care actrița care i-a jucat rolul (Maureen Stapleton) a primit un premiu al Academiei. Povestea Emmei a inspirat piese de teatru, poeme și cântece, pentru a nu mai aminti de biografiile și documentarele despre viața ei în cercurile studentești, librăriile, grupurile feministe și centrele pentru controlul femeii asupra sarcinii, care îi poartă numele — precum „Clinica pentru sănătatea femeilor — Emma Goldman” din Iowa City.

Trebuie amintit că numele ei apare și în cărțile de istorie și literatură americană. Scrierile ei, în special „Trăindu-mi viața”, au fost retipărite și traduse de o întreagă armată de istorici și oameni de cultură, în majoritatea lor femei. În 1982, ziarul New York Times, care a demonizat-o în mod repetat în timpul vieții ei, se referea la Goldman ca fiind „cel mai mare anarhist american și activist împotriva războiului”. În 1990 la New York, a fost sărbătorită a 50-a aniversare a morții sale, unde au participat și camarazii săi anarhiști aflați încă în viață.

Biblioteca Anarhistă

Paul Avrich
Emma Goldman (o scurtă biografie)

<https://anarhiva.com/>

Text apărut în culegerea de texte „Libertate, egalitate, suroritate și fraternitate!”, compilat de către
colectivul LoveKills.

ro.theanarchistlibrary.org